

JOHN BOYNE

Una escala cap al cel

Traducció de Jordi Cussà i Anna Camps

Empúries

John Boyne

Una escala cap al cel

Traducció de Jordi Cussà i Anna Camps

Editorial Empúries
Barcelona

Primera edició: setembre del 2025

Títol original: *A ladder to the sky*

© John Boyne, 2018

© de la traducció: hereus de Jordi Cussà Balaguer. 2021

© d'aquesta edició: Edicions 62, s.a.
Editorial Empúries
Diagonal, 662-664 — 08034 Barcelona
info@grup62.com
www.editorialempuries.cat

Fotocomposició: Grup62
DIPÒSIT LEGAL: B. 10.614-2025
ISBN: 978-84-19729-90-3

La lectura obre horitzons, iguala oportunitats i construeix una societat millor.
La propietat intel·lectual és clau en la creació de continguts culturals perquè sosté l'ecosistema
de qui escriu i de les nostres llibreries.

En comprar aquest llibre contribuïu a mantenir aquest ecosistema viu i en creixement.
A Grup62 agraïm que ens ajudeu a donar suport així a l'autonomia creativa d'autores
i autors perquè puguin continuar desenvolupant la seva funció.

Adreceu-vos a CEDRO (Centro Español de Derechos Reprográficos) si necessiteu
fotocopiar o escanejar algun fragment d'aquesta obra. Podeu contactar amb CEDRO a través
del web www.conlicencia.com o per telèfon al 91 702 19 70 / 93 272 04 47.

Queden expressament prohibits l'ús o la reproducció d'aquest llibre o de qualsevol de les seves
parts amb el propòsit d'entrenar o alimentar sistemes o tecnologies d'intel·ligència artificial.

I. BERLÍN OCCIDENTAL

Des del moment en què vaig acceptar la invitació, estava nerviós pel fet de tornar a Alemanya. Al capdavant, feia tants anys de l'última vegada que hi havia estat, que em resultava difícil saber quins records em podria evocar el retorn.

Era la primavera del 1988, l'any en què la paraula *perestroika* s'havia integrat al llenguatge i jo seia al bar de l'Hotel Savoy de Fasanenstraße, reflexionant sobre el meu seixanta-sisè aniversari, que s'esqueia al cap de poques setmanes. A la taula que tenia al davant, m'havien decantat una ampolla de *riesling* en una copa de xampany que, segons indicava una nota del menú, havien modelat a partir del pit esquerre de Maria Antoineta. Era molt bo, un dels vins més cars de la llarga llista de l'hotel, però l'havia demanat sense escrúpols perquè el meu editor m'havia assegurat que es faria càrrec de totes les meves despeses gustosament. Aquest grau de generositat era nou per a mi. La meua carrera literària, començada més de trenta-cinc anys abans, havia produït sis novel·les curtes i un recull de poemes desencertat, però no havia conegut mai l'èxit. Cap dels meus llibres no havia atret gaires lectors, malgrat que en general les ressenyes havien estat positives, i tampoc no havien obtingut gaire atenció internacional. Però, tanmateix, amb gran

sorpresa per part meva, aquesta última tardor vaig guanyar un premi literari important amb la sisena novel·la, *Pànic*. Gràcies a El Premi, el llibre es va vendre molt bé i el van traduir a diversos idiomes. El desinterès que normalment havia despertat la meva obra va quedar reemplaçat aviat per l'admiració i l'estudi crític, mentre les pàgines literàries argumentaven entorn de qui es podia atribuir el mèrit del meu renaixement. De sobte, em vaig trobar que em convidaven a tot de festivals literaris i em demanaven que fes gires d'autor en països estrangers. Berlín era la localització d'un d'aquests esdeveniments, un cicle de lectures mensual a la Literaturhaus, i malgrat que hi havia nascut, no m'hi sentia pas com a casa.

Havia crescut a prop de Tiergarten, on jugava a l'ombra de les estàtues dels aristòcrates prussians. Quan era petit, anava tot sovint al zoo i fantasiejava amb la possibilitat de treballar-hi de cuidador algun dia. Als setze anys, hi vaig ser amb uns amics de les Joventuts Hitlerianes, cadascun amb el seu braçal amb l'esvàstica, i vam aclamar l'arribada al cor del parc del Memorial a Bismark, fet per Begas, des de l'exterior del Reichstag, cosa que formava part dels plans de Hitler per a la Welthauptstadt Germania. Un any més tard era a Unter den Linden, sol, mentre milers de soldats de la Wehrmacht desfilaven davant meu després de l'annexió de Polònia. Deu mesos després, em trobava a la tercera fila d'una concentració a Lustgarten, envoltat de soldats de la meva edat, que saludaven i juraven lleialtat al Führer, que bramava des d'una plataforma bastida davant de la Dom d'un Reich de mil anys.

Quan finalment vaig marxar de la mare pàtria el 1946, em van acceptar com a alumne de grau a la Universitat de Cambridge, on vaig estudiar literatura anglesa, abans de passar una colla d'anys incòmode com a mestre en una escola de primària de poble, on el meu accent va ser motiu de moltes burles per part de nois de famílies traumatitzades i exhaustes després de quatre dècades d'enfrontaments armats i reconciliacions inestables entre els dos països. Amb tot, en acabar el doctorat vaig

obtenir una plaça a la facultat del King's College, on em tractaven com una mena de curiositat, un subjecte extret de les files d'una generació teutònica assassina i adoptat per una noble institució britànica que, en la victòria, estava disposada a ser magnànima. Al cap d'una dècada em van recompensar amb una càtedra, i la seguretat i la respectabilitat vinculades al càrrec em van donar una sensació de seguretat que no havia experimentat des de la infantesa, ja que m'asseguraven una casa i una posició social per a la resta de la meua vida.

De tota manera, quan em presentaven algú, com ara els pares dels meus alumnes o un visitant benefactor, sovint remarcaven que era «també novel·lista», i aquest afegitó em desconcertava i m'avergonyia per igual. Jo creia, per descomptat, que tenia un cert talent i em delia per un cercle de lectors més gran, però la meua resposta estàndard a la pregunta inevitable «pot ser que hagi llegit alguna obra seva?» era «probablement no». No era gens estrany que les noves coneixences em preguntessin els títols d'algunes novel·les meves i jo els els deia a manera d'humiliació avançada, observant les expressions buides de les seves cares mentre les enumerava per ordre cronològic.

Aquella nit, la nit de què parlo, havia passat una vetllada desagradable a la Literaturhaus, on havia pres part en una entrevista pública amb un periodista de *Die Zeit*. Incòmode pel fet de parlar en alemany, un idioma que pràcticament havia abandonat trenta anys enrere en arribar a Anglaterra, i perquè havien llogat un actor que havia de llegir un capítol de la meua novel·la en veu alta a l'audiència i, quan li vaig dir quin fragment havia escollit, va negar amb el cap i va reclamar que li permetessin llegir un tros del penúltim capítol. Jo l'hi vaig discutir, evidentment, perquè en el fragment que ell suggeria hi havia revelacions que pretenien ser una sorpresa per al lector. No, vaig insistir, cada vegada més irritat per l'arrogància d'aquell Hamlet desposseït, que, fet i fet, només havien llogat perquè es posés dret, llegís amb bona veu i després desaparegués per la

porta del darrere. No, li vaig dir, alçant la veu. Aquell capítol no. *Aquest* altre.

L'actor es va ofendre de mala manera. Pel que semblava, tenia un procediment per llegir davant del públic, i era tan rigorós com ho podien ser els seus preparatius per a una vetllada a l'escenari del Schaubühne. Jo creia que es feia l'interessant i ho vaig dir, i es van alçar veus en contra, cosa que em va disgustar. Finalment ho va acceptar, però sense elegància, i com que jo recordava prou alemany em vaig adonar que la seva lectura era desganada i mancada de la teatralitat necessària per captivar els assistents. Després, mentre passejava fins a l'hotel, molt proper, em sentia decebut de tot el muntatge i desitjava tornar ja a casa.

M'havia fixat en aquell noi abans, un xicot d'uns vint-i-dos anys que servia begudes a les taules, perquè era molt guapo i m'havia semblat que mirava en la meua direcció mentre em prenia el vi. Em va sobrevenir l'ocurrència que l'atreia físicament, tot i que sabia que aquesta idea era absurda. Jo era vell, fet i fet, i no havia estat mai especialment atractiu, ni tan sols a la seva edat, quan la majoria de la gent té el magnetisme de la joventut per compensar qualsevol deficiència física. Des de l'èxit de *Pànic* i el meu consegüent enlairament fins al terreny de la celebritat literària, els retrats dels diaris havien descrit sempre la meua cara com a «molt viscuda» o a mi com a «algú que ja ha tingut la seva ració de problemes», tot i que afortunadament desconeixien la profunditat d'aquests problemes. No em molestaven aquests comentaris, de totes maneres, perquè no tenia vanitat personal i feia molt temps que havia abandonat les idees romàntiques. Els desitjos que havien amenaçat de destruir-me durant la joventut havien disminuït al llarg dels anys, amb la virginitat intacta, i l'alleujament que acompanyava l'exili de la lascívia era similar al que es podria experimentar en saltar de l'esquena d'un cavall salvatge alliberat en una praderia. Es va demostrar molt beneficis per a mi, perquè, en-

front d'un reguitzell inacabable de joves ben plantats a les sales de conferències del King's College, alguns dels quals flirtejaven amb mi sense vergonya amb l'esperança d'obtenir més bones notes, vaig descobrir que els seus encants ja m'eren indiferents, i vaig rebutjar les fantasies vulgars o els vincles incòmodes a canvi d'una mena de paternalisme distant. No tenia preferits, no admetia protegits, i no donava a ningú cap motiu de sospita que hi hagués intencions impures en les meves activitats pedagògiques. Per això em va sorprendre descobrir que observava aquell cambrer i que el desitjava intensament.

Em vaig servir una altra copa de vi i vaig agafar la cartera de cuir que havia deixat al costat de la cadira, on guardava el meu diari i dos llibres, una edició anglesa de *Pànic* i un exemplar d'una novel·la inèdita d'un vell amic que s'havia de publicar al cap d'uns mesos. Vaig reprendre la lectura en el punt on l'havia deixat, si fa no fa en la tercera part del llibre, però em vaig adonar que era incapaç de concentrar-me. No era un problema al qual m'enfrontés normalment i vaig alçar els ulls de la pàgina per preguntar-me per què. Al bar no hi havia pas massa soroll. En realitat no se m'acudia cap raó per explicar-me la falta de concentració. I llavors, quan aquell cambrer va passar pel meu costat, l'olor dolça i embriagadora de la seva perspiració d'home jove es va escampar per l'aire, i vaig comprendre que la causa de la meva distracció era ell. S'havia esmunyit dins la meva consciència, quin canalla, i es negava a rendir la seva posició. Vaig deixar la novel·la a un costat i el vaig observar mentre buidava una taula propera, abans de fregar-la amb un drap humit i tornar a posar-hi els rodals i les espelmes votives.

Vestia l'uniforme estàndard del Savoy, amb pantalons foscos, camisa blanca i una armilla grana elegant amb la insígnia de l'hotel. Era d'una alçada i d'una corpulència normals, amb la pell suau, com si sentís poques vegades les estrebades d'una navalla d'afaitar. Tenia uns llavis molsuts i vermellosos, unes celles poblades i una mata de cabells foscos rebel que semblava dispo-

sada a lluitar amb la determinació de tres-cents espartans al pas de les Termòpiles contra qualsevol pinta que intentés domar-los. Em feia pensar en un retrat de Caravaggio del jove Minniti, un quadre que sempre he admirat. Per damunt de tot, tanmateix, hi havia aquella guspira de joventut inconfusible, una mescla poderosa de vitalitat i sexualitat impulsiva, i em vaig preguntar com devia passar el temps quan no estava de servei al Savoy. Creia que era de mena honrada i decent. I tot això malgrat que encara no havíem intercanviat ni una sola paraula.

Vaig intentar tornar a la lectura, però ara ja havia perdut el fil, de manera que vaig agafar l'agenda per recordar què m'esperava els propers mesos. Hi havia un viatge publicitari a Copenhaguen i un altre a Roma. Un festival a Madrid i un seguit d'entrevistes a París. Una invitació a Nova York i una petició perquè prenguéss part en un cicle de lectures recomanades a Amsterdam. Entre cadascun d'aquests trajectes tornaria a Cambridge, per descomptat, on m'havien concedit un any d'excedència perquè atengués les meves inesperades oportunitats de promoció.

Una veu avorrida em va interrompre el somieig, un soroll insolent que em preguntava si necessitava alguna cosa més, i vaig mirar enlaire per veure un company més gran que el jove cambrer, passat de pes i amb bosses fosques sota els ulls, palplantat davant meu. Vaig donar un cop d'ull a l'ampolla de *riesling* gairebé buida —de debò m'havia begut una ampolla de vi tot sol?— i vaig sacsejar el cap, convençut que ja era hora de ficar-me al llit.

—Però, digue'm —vaig demanar-li, confiant que el meu delit no fos causa d'humiliació—. El noi que servia abans. Encara és aquí? Li volia donar les gràcies.

—Ha acabat el torn fa deu minuts —em va respondre—. Suposo que ja ha marxat a casa.

Vaig procurar dissimular la decepció. Feia tant temps que no sentia una atracció tan intensa i inesperada per algú que no

sabia com actuar davant la frustració. No estava segur de què volia d'ell, però... què és el que un vol de la *Monna Lisa* o de l'estàtua de *David*, a banda d'asseure's en silenci davant i apreciar la seva bellesa enigmàtica? Havia de tornar a casa l'endemà a la tarda, així que no podia ni plantejar-me una visita furtiva al bar al vespre. S'havia acabat, no el tornaria a veure mai més.

Se'm va escapar una mena de sospir i podia haver-me rigut de la meua ximpleria, però ara no tenia cap rialla dins meu, només desig i retrets. La solitud que havia suportat al llarg de tota la vida havia deixat de ser dolorosa feia molts anys, però aleshores, sense cap avís previ, tornava a aixecar el cap i algunes penes velles i oblidades em reclamaven l'atenció. Vaig recordar l'Oskar Gött i l'únic any de la nostra relació. Si tancava els ulls, encara podia veure el seu rostre davant meu, el somriure còmplice, els ulls d'un blau intens i l'arc de l'esquena mentre jeia adormit a la pensió de Potsdam el cap de setmana de les nostres vacances en bicicleta. Si em concentrava podia evocar l'angoixa que sentia per si es despertava i descobria la meua indecència.

I llavors em va sorprendre que em tornessin a interrompre. Vaig mirar enlaire i em vaig trobar al davant el cambrer jove, vestit ara amb uns texans foscos, una camisa informal amb dos botons descordats i una jaqueta de cuir amb una vora de pell al coll. Duia un gorro de llana a les mans.

—Em sap greu destorbar-lo —va dir, i de seguida em vaig adonar que no era alemany, com jo havia suposat, sinó anglès, perquè l'accent revelava ecos de Yorkshire o del Districte dels Llacs—. Vostè és el senyor Erich Ackermann, oi?

—Així és —vaig admetre, sorprès que conegués el meu nom.

—Li puc donar la mà?

Me la va oferir. La pell del palmell semblava suau i em vaig adonar que tenia les ungles molt ben arreglades. Un individu primmirat, em vaig dir. Lluïa un anell llis de plata al dit del mig de la mà dreta.

—I tant —vaig contestar, una mica desconcertat pel tomb dels esdeveniments—. De tota manera, no ens coneixem pas, oi que no?

—No, però soc un gran admirador seu —va aclarir—. He llegit tots els seus llibres, i ho vaig fer abans que *Pànic* es publicés, o sigui que no és que ara m'hagi apuntat a la moda.

—És molt amable per part teva —vaig dir, procurant ocultar la complaença—. Molt poca gent els ha llegit.

—Molt poca gent s'interessa per l'art —va replicar.

—És veritat —vaig concedir-li—. Però la manca de seguidors mai no hauria de ser un fre per a l'artista.

—Fins i tot vaig llegir el seu recull de poemes —va afegir, i jo vaig fer una ganyota.

—No estan a l'altura —vaig argumentar.

—No hi estic d'acord —va insistir, i va citar un vers d'un poema que em va fer aixecar les mans enlaire per implorar-li que s'aturés. Llavors va somriure alegrement i va esclafir una rialla, mostrant unes dents blanques precioses. Amb el gest, li va sorgir una lleu arruga sota els ulls. Era guapo com ell sol.

—I tu com et dius? —li vaig preguntar, complagut de tenir l'oportunitat de contemplar-lo.

—Maurice —va respondre—. Maurice Swift.

—És un plaer coneixe't, Maurice —vaig afegir—. És agradable saber que encara hi ha joves interessats en la literatura.

—Jo volia estudiar a la universitat —va fer—. Però els meus pares no s'ho podien permetre. Per això vaig venir a Berlín. Per allunyar-me'n i guanyar-me la vida tot sol.

Va parlar amb un to una mica amarg, però va callar abans de dir res més. Em va sorprendre que s'hagués posat tan dramàtic, i tan de pressa.

—No sé si em permetria que el convidés a beure alguna cosa... —va prosseguir—. M'encantaria preguntar-li unes quantes coses sobre el seu treball.

—Serà un plaer —vaig dir, emocionat davant de l'ocasió de

passar una estona amb ell—. Seu, Maurice, sisplau. Però he d'insistir que apuntin el que val a la meva habitació. No podria permetre que paguessis tu de cap manera.

Va mirar al voltant i va negar amb el cap.

—No tinc permís per beure aquí —va dir—. Els empleats tenen prohibit de fer vida social en el recinte de l'hotel. Si m'ensexampessin, m'acomiadarien. En realitat, ni tan sols hauria d'estar parlant amb vostè.

—Ah —vaig respondre, deixant la copa sobre la taula i donant una ullada al rellotge. Només eren les deu, quedava molta estona fins que els bars tanquessin—. Bé, potser podríem anar a un altre lloc, doncs. M'empiparia molt que tinguessis problemes per culpa meva.

—M'encantaria —va respondre—. Abans, durant una estona lliure, m'he escapat vint minuts per assistir a l'entrevista que li han fet. Em pensava que el sentiria parlar a vostè, però hi havia un actor llegint un fragment de *Pànic* i m'ha semblat que no ho feia gaire bé.

—Estava molest perquè he volgut que llegís un tros que no li agradava.

—Però és la seva novel·la —va objectar en Maurice, arrufant el front—. Què n'havia de fer, ell?

—Jo he pensat el mateix —vaig admetre—, però ell ho veia diferent.

—En fi, quan jo ja havia de tornar ell encara llegia, de manera que no he pogut sentir-lo a vostè contestant cap pregunta, i a mi m'hauria agradat fer-li'n moltes. M'ha semblat que vostè feia cara d'enfadat tota l'estona, senyor Ackermann.

Vaig esclafir a riure.

—Diguem només que no ha estat una vetllada especialment agradable —vaig reconèixer—. Tot i que ara ha millorat força. I digue'm Erich, sisplau.

—No podria.

—Insisteixo.

—Erich, doncs —va dir en veu baixa, com si assagés la paraula amb la llengua i mirant-me, em va semblar, una mica nerviós. Potser era el meu ego o els desitjos acabats de desvetllar, o una combinació de totes dues coses que procuraven la felicitat de percebre un flux de veneració que recorria el trajecte entre els seus llavis i les meves orelles—. Segur que vols sortir? —em va demanar—. No vull alterar el teu horari. No estàs massa cansat?

—No n'estic gens —vaig afirmar, tot i que em sentia força fatigat pel vol a primera hora i aquella vetllada decebedora—. Tria tu la ruta, sisplau. Diria que coneixes la ciutat més bé que jo.

En aixecar-me, em vaig maleir perquè se'm va escapar un lleu gemec quan els membres s'ajustaven a la postura erecta novament i, sense haver-ho pensat, vaig allargar una mà per agafar-me al seu bíceps un moment. El múscul era dur i es va tensar sota el meu contacte.

—On anirem? —li vaig preguntar, i ell va anomenar un bar a l'altra banda de Tiergarten, a prop de la Porta de Brandenburg. Vaig experimentar un moment de vacil·lació, perquè això ens portaria a prop del Reichstag enderrocat, un lloc que no tenia especial interès a visitar, però vaig assentir. No em podia arriscar que canviés d'idea.

—No és pas gaire lluny —va remarcar, potser perquè havia percebut la meva reticència—. Deu minuts, si agafem un taxi. I a aquesta hora de la nit normalment està força tranquil. Podrem parlar sense haver de cridar per damunt del soroll.

—Excel·lent —vaig dir—. Passa al davant.

I mentre sortíem per les portes de l'hotel va pronunciar la frase que jo normalment temia, però que en aquell moment, de manera inexplicable, em va provocar un reflux d'emoció a tot el cos.

—Jo també soc escriptor —va dir, amb un deix una mica avergonyit per la revelació, com si reconegués el desig de volar fins a la lluna—. O m'esforço per ser-ho, vaja.

2. COPENHAGUEN

La visita a Dinamarca estava prevista a principis d'abril durant tres dies; entrevistes amb la premsa seguides d'una lectura pública a la Royal Library l'endemà al vespre. L'editor danès em va oferir una nit d'estada extra i ho vaig acceptar, i a més vaig reservar a càrrec meu una altra habitació per a en Maurice, que havia accedit a acompanyar-m'hi en el rol lleugerament nebulós d'assistent personal. Preocupat perquè les dues habitacions fossin contigües, dues setmanes abans havia enviat una petició a l'hotel escrita amb molta cura. El motiu, em vaig convèncer, era tenir el meu jove amic a prop en cas que el necessités. Va ser una de les moltes mentides que em vaig dir a mi mateix durant l'any que va durar la nostra relació.

Al final de la vetllada que vam compartir a Berlín sis setmanes abans, havia donat a en Maurice la meua adreça i l'havia convidat a mantenir el contacte, de manera que, en tornar a la facultat, vaig esperar impacient una carta, però no me'n va arribar cap. Em vaig preguntar si se li devia haver extraviat el bocí de paper on li havia anotat l'adreça, o si potser m'havia enviat alguna cosa i s'havia perdut a correus. Vaig plantejar-me començar jo mateix la correspondència, escrivint-li al Savoy, però cada carta que redactava em semblava més tràgica que l'anterior i, per tant, vaig deixar-ho córrer tot plegat amb la convicció que era una mala idea. Finalment, gairebé després d'un mes de silenci vaig assumir que no rebria notícies seves, però, amb una sincronització poètica, justament aquell dia em va arribar un sobre gran amb el nom «Maurice Swift» i una adreça de remitent de Berlín anotada al darrere.

En aquesta carta es disculpava per haver trigat tant a contactar amb mi, i assegurava que dubtava de si havia d'aprofitar-se del meu oferiment per llegir la seva obra tenint en compte que potser només havia estat una proposta després d'un excés de copes de vi. Amb tot, m'enviava adjunt un relat curt

titulat *El mirall* i em preguntava si podia donar-hi un cop d'ull, demanant-me a més que no tingués por de ferir els seus sentiments.

És clar que no tenia intenció de no complir la meua paraula, però em va decebre comprovar que la narració no tenia res d'especial. El personatge principal, una ficció òbvia d'ell mateix, es mostrava tímid i autodestructiu, inepte fins a la comicitat en les relacions amb les noies i procliu a les trobades sexuals desastroses. I malgrat tot hi havia una engruna de vanitat en el treball, ja que resultava ben clar que tothom que el coneixia el considerava absolutament encantador. Ara bé, per més que la trama fos superficial, la redacció era impressionant. Es notava que elaborava les frases amb esforç i em vaig aferrar a aquest fet com a prova d'un talent adormit. Si l'argument per si sol no hagués estat tan avorrit, vaig concloure, potser fins i tot s'hauria pogut publicar.

De tota manera, angoixat per no revelar el meu delit excessiu i recordant que ell havia trigat molt a escriure'm, vaig esperar tres dies interminables abans de contestar i enviar-li una anàlisi crítica ponderada amb molta cura, on tendia a l'elogi bo i remarcant els moments puntuals que tenia la sensació que mereixien una mica més d'atenció. Vaig esmentar el viatge a Copenhaguen i, com que a mesura que sumava anys aquells viatges se'm podien fer pesats, li vaig insinuar si no tindria interès a acompanyar-m'hi. «Et donaria una noció sobre la vida d'un escriptor», li vaig dir, confiant que aquest incentiu fos suficient. «Jo, naturalment, em faré càrrec de totes les despeses i t'oferiré un sou a canvi de les petites feines que et pugui demanar mentre estiguem de viatge.»

Aquesta vegada va contestar gairebé immediatament amb un «sí» emocionat i vam fer plans a consciència. La setmana abans de marxar, tanmateix, cada vegada em sentia més impacient de tornar-lo a veure, preocupat per si una nit a Berlín es convertiria en una experiència incòmoda quan intentéssim re-

produir-la a Dinamarca durant un període de temps més llarg. Però no, en Maurice va demostrar ser responsable i amistós des del moment en què ens vam retrobar, i si percebia la intensitat amb què el mirava, era prou amable per dissimular-ho. El detall més nimi em cridava l'atenció: una camisa amb els botons del capdamunt descordats que oferia una insinuació de pell nua sota la roba i la cavitat en forma de canal al centre del pit, on els músculs se separaven, un barranc que jo anhelava explorar. I la manera com els pantalons se li arromangaven lleugerament quan encreuava les cames i el turmell embriagador que apareixia en aquests moments, atès que en Maurice no portava mai mitjons, cosa que jo trobava tan ridícula com eròtica. I la manera que tenia de treure la llengua de la boca per llepar-se els llavis quan ens servien el menjar i com no satisfesia mai la gana, igual que un pagès al final d'un dia de collita molt llarg. Jo prenia nota de totes aquestes observacions i encara més. Les escrivia, les memoritzava, permetia que els negatius reposessin al meu cervell per revelar-los més tard, i mentre ell parlava em limitava a contemplar-lo, perquè em sentia rejuenit per la presència d'aquell noi en la meua vida, procurant no pensar gens en la pena que em provocaria el moment en què, inevitablement, hagués de marxar.

L'últim dia, li vaig suggerir una visita al castell de Frederiksborg amb el pretext vague que em plantejava escriure una novel·la històrica basada en l'incendi del 1859 i el paper del cerveser Carlsberg en la reconstrucció de l'edifici. Va acceptar d'anar-hi i, acomplint el rol d'un assistent de manera esplèndida, va reservar dos bitllets de primera classe i va anotar algunes informacions sobre la història i l'arquitectura del palau, que em va explicar durant el viatge. Després d'unes quantes hores molt agradables, que vam passar examinant-ne els tresors i passejant pels jardins, va trobar un petit restaurant proper i ens vam asseure a la taula del racó per demanar unes pintes de cervesa local i plats de mandonguilles.

—Aquest ha estat sempre el meu somni —va declarar en Maurice, mirant l'entorn amb entusiasme i els ulls blaus plens de vida i desperts—. Ser un escriptor professional i viatjar a l'estranger a promocionar les meves obres o fer recerca per a la pròxima novel·la. No t'agradaria deixar la docència i escriure a jornada completa? Suposo que ara, després de l'èxit de *Pànic*, podries fer-ho.

—No —vaig replicar, negant amb el cap—. Cambridge m'ha donat un sostre i una rutina durant més de quaranta anys i ho valoro molt. No podria deixar mai d'escriure, és una part intrínseca de la meva identitat, però no tinc cap afany que arribi el dia que m'hagi de retirar per força de la docència.

Va agafar un bloc de notes de la seva bossa, un Leuchtturm 1917 color blau pàl·lid amb les pàgines numerades i una cinta, i va posar-se a escriure. Ho havia fet des de les nostres primeres converses a Copenhaguen i m'afalagava d'allò més.

—Què passa? —vaig preguntar-li, somrient—. He dit alguna cosa especialment sàvia?

—Un sostre i una rutina —va repetir, sense alçar la mirada mentre gargotejava apressadament—. I estic escrivint sobre l'equilibri. Es diria que tu has trobat un bon equilibri entre la vida professional i l'artística. Potser jo necessito el mateix. Servir taules no em dona gaires estímuls intel·lectuals.

—Però suposo que et paga el lloguer —vaig objectar—. I, en tot cas, no pots escriure a tota hora. La vida és alguna cosa més que paraules i narracions.

—Per a mi no —va declarar ell.

—Perquè ets jove i aquesta és la vida que somies. Però quan l'hagis aconseguit, potser descobriràs que hi ha altres coses que són igual d'importants. La camaraderia, per exemple. O l'amor.

—Sempre has volgut ser escriptor? —em va preguntar.

—Sí —vaig contestar—. Quan era petit, tenia una obsessió peculiar pels articles d'escriptori. Hi havia una botiga preciosa a prop d'on vaig créixer i solia estalviar xavalla per anar-hi a

comprar paper bonic i tinta per a les meves estilogràfiques. El meu avi era historiador i, des que vaig complir cinc anys, me'n regalava una cada any, i per a mi les estilogràfiques eren tresors. Encara les tinc totes menys una.

—La vas perdre? —em va demanar.

—No —vaig respondre—. La vaig regalar a un amic fa molts anys. Guardo la resta a la meva habitació, a l'apartament de la facultat. Em recorden la infantesa, abans de la guerra; penso que va ser l'època més feliç de la meua vida.

—I on va ser, això? —em va preguntar—. On vas créixer?

—On ens vam conèixer. A Berlín.

—Perdona'm —va dir en Maurice, arrugant una mica el front—. No ets jueu, tu?

—Depèn de com defineixis el terme —vaig respondre.

—Però vas lluitar a la guerra?

—No ben bé —vaig respondre—. Era un administratiu al quarter general de la Wehrmacht de la ciutat. No ho he pas amagat mai.

—Sí, però encara no ho entenc.

Per la finestra, vaig mirar els turistes fent via a través del pont Montportvejen en direcció al castell.

—Els meus pares eren alemanys tots dos —vaig aclarir, girant-me de cara a ell—. La mare del pare, d'altra banda, era jueva. Així que, per la sang, podríem dir que soc jueu en una quarta part, però és evident que els jueus no saben res de decimals. En aquella època feiem servir una paraula: *mischling*. Ho vaig descobrir quan van introduir les lleis de Nuremberg el 1935. Van proclamar que els qui només tenien un avi o una àvia jueus eren *mischlings* de segon grau, o mestissos, i podien obtenir la ciutadania del Reich. En una gran proporció, els *mischlings* de segon grau no havien de témer cap mena de persecució.

—I un *mischling* de primer grau? —va demanar.

—Dos avis jueus. Molt més perillós.

—Tu en devies conèixer uns quants.

Vaig notar una fiblada intensa que em travessava el pit.

—Un —vaig dir—. Que jo sàpiga un, vaja. Una noia.

—Una amiga teva?

Vaig negar amb el cap.

—En realitat no. Una coneguda.

—Però, si no et sap greu que t'ho preguntis, si eres jueu en una quarta part, no t'averkonyia una mica treballar per als nazis?

—I tant que sí —vaig admetre—. Però, què més podia fer? Negar-m'hi? M'haurien afusellat. O m'haurien enviat a un camp de concentració. A més, volia ser escriptor igual que tu, i per aconseguir-ho havia de sobreviure. El meu germà, en Georg, també treballava per a ells. Digue'm, Maurice, què hauries fet tu en el meu lloc?

—Tens un germà?

Vaig fer que no amb el cap.

—Va morir molt jove —li vaig dir—. Vam perdre el contacte després de la guerra, quan vaig marxar d'Alemanya. Pocs anys després, vaig rebre una carta francament brusca de la seva dona on em deia que s'havia matat en un accident de tramvia i ja està, res més. Escolta'm, la veritat és que..., qui podria haver viscut aquella època i no sentir una certa vergonya dels seus actes?

—Tot i això, no has escrit mai res sobre aquest tema —va insistir ell—. Ni n'has parlat a cap entrevista, tampoc.

—No —vaig admetre—. Però parlem d'una altra cosa, sisplau. Explica'm coses teves, per variar. De la teva família.

—No hi ha gaire res per explicar —va dir, sospirant, i em vaig adonar que ell hauria preferit continuar parlant de mi—. El meu pare té una granja de porcs i la mare es cuida de la casa. Tinc cinc germanes i un germà més gran. Jo soc el més jove de la colla i també l'ovella negra.

—Per què? —li vaig preguntar.

—Perquè tots els altres es van quedar a casa i van trobar algú del poble amb qui casar-se. I tots han fet exactament el

que s'esperava d'ells. Són pagesos, miners, mestres. No n'hi ha cap que hagi viatjat, ni tan sols han sortit de Yorkshire. Però jo sempre havia volgut alguna cosa més. Volia veure món i conèixer gent interessant. El pare deia que jo tenia idees per sobre de la meva posició social, però jo no hi crec, en aquestes coses. Jo vull ser...

Es va aturar i va abaixar la mirada fins a la seva copa, fent que no amb el cap.

—Acaba la idea —vaig dir-li, inclinant-me endavant. Si hagués estat més valent, potser li hauria agafat la mà—. Què vols ser, tu?

—Jo vull ser un triomfador —va contestar, i potser m'hauria d'haver espantat en veure l'èmfasi amb què ho va dir—. És l'únic important per a mi. Faré el que calgui per tenir èxit.

—Naturalment —vaig afirmar, asseient-me bé altre cop—. Un home jove sempre vol conquerir el món. És l'impuls alexandrí.

—Hi ha gent que pensa que l'ambició és un error —va continuar—. El meu pare diu que somiar en coses millors només porta a la decepció. Però a tu la feina literària t'ha fet feliç, no és cert?

—Sí —vaig reconèixer—. Molt feliç.

—I no t'has... —va fer un moment de pausa, amb una expressió que suggeria que dubtava de si la pregunta podia ser massa personal—. No t'has casat mai?

Vaig fer un xarrup de la meva copa i vaig decidir que no hi havia cap motiu per no ser sincer amb ell. Si havíem de forjar una amistat, era important que fos sincer de bon principi.

—Creus que soc homosexual, és clar —vaig deixar anar mirant-lo de dret als ulls, i se li ha de reconèixer el mèrit de no apartar la mirada.

—M'havia passat pel cap —va dir—, tot i que no n'estava segur. No és un tema que exploris a cap dels teus llibres. I no n'has parlat mai públicament.

—No m'interessa parlar de la meua vida privada davant de la premsa o en una sala plena de desconeguts —vaig manifestar—. Ja saps que no escric sobre l'amor. És una qüestió que he evitat escrupolosament al llarg de tota la meua carrera.

—No, sempre escrius sobre la soledat.

—Justa la fusta. Però no has de pensar que la meua creació sigui autobiogràfica en cap sentit. Que algú sigui homosexual no vol pas dir que estigui sol. —Ell no va dir res i vaig percebre un engavanyament en l'atmosfera que em va desconcertar.— Espero que no t'incomodi sentir-me parlar d'això.

—En absolut —va replicar—. Som al 1988, fet i fet. No em preocupen aquesta mena de coses. El meu millor amic a Harrogate, en Henry Rowe, era gai. En realitat, un dels primers relats que vaig escriure era sobre ell. Aquestes etiquetes no tenen cap significat per a mi.

—Ah, vaja... —vaig murmurar, dubtant de què volia dir amb això. Suggeria que no discriminava els seus amics per la seva sexualitat o que ell, personalment, estava preparat per mantenir relacions amb persones dels dos sexes?—. I el teu amic estava enamorat de tu? Seria perfectament possible, és clar. Ets molt atractiu.

Es va ruboritzar una mica, però va ignorar la pregunta.

—Ho has provat mai? —em va preguntar—. Amb una noia, vull dir. La veritat és que no t'ho hauria d'haver preguntat, oi? No és pas cosa meua.

—No passa res —vaig afirmar—. I no, no ho he fet mai. No hauria funcionat de cap manera. Potser tu sents el mateix respecte dels nois?

Va arronsar les espatlles, i jo era conscient que el pressionava massa; hauria de retrocedir si no el volia espantar.

—No he reflexionat gaire sobre aquest tema, si t'he de dir la veritat —va explicar—. Vull viure la vida obert a qualsevol cosa. L'únic que sé del cert és que vull ser pare, un dia o altre.

—De debò? —vaig demanar-li, sorprès per aquella revelació—. És un desig curiós en algú tan jove.

—Sempre ho he volgut, això —va aclarir—. Em sembla que seria un bon pare. I, parlant de les meves narracions... —va afegir aleshores, en un to lleugerament incòmode pel tomb de la conversa, si bé és cert que un dia o altre n'hauríem de parlar. N'havia llegit dues o tres més des que havíem arribat a Copenhaguen i m'havia decebut comprovar que m'inspiraven el mateix que *El mirall*. Ben escrits, sí, però avorrits—. Són pròpies d'un aficionat, ja ho sé, però...

—No —el vaig interrompre—, *aficionat* no seria la paraula adequada, però és evident que són obra d'algú que encara ha de trobar la seva pròpia veu. Si llegissis algunes coses que vaig escriure jo a la teva edat, et preguntaries com vaig arribar a plantejar-me de fer carrera literària. —Durant una pausa, em vaig exigir sinceritat. Ja hi havia un marge d'engany en la nostra relació, però sobre aquest tema, sobre el fet d'escriure, sentia que l'honor em forçava a dir la veritat.— El cas és que hi tens traça, Maurice.

—Gràcies.

—Es nota que rumies cada paraula abans d'estampar-la a la pàgina i m'ha impressionat la manera com utilitzes el llenguatge. Però són les històries en si mateixes, m'entens? El fons de l'argument. Aquí rau el problema.

—Vols dir que són avorrides?

—Això seria massa sever —vaig respondre—. Però a vegades em fa la impressió que són relats que ja he llegit. Com si em pogués imaginar els llibres dels teus prestatges. Sembla que els fantasmes dels autors que admires s'esquitllin per les esquerdes entre les escenes. Es necessita molt de talent per escriure tan bé com ho fas, ara bé, en el fons, si la trama no captiva, si el lector no té la sensació que és completament teva, la cosa simplement no funciona.

Va abaixar la mirada cap a la taula i va assentir. M'adonava que estava abatut, però el que li havia dit era veritat i ho havia de sentir. Li devia això, almenys.

—Tens raó, és clar —va grunyir al final—. Crear trames no és el meu fort, vet aquí el problema. Em fa l'efecte que ja s'han escrit tots els relats de l'univers.

—Doncs no és pas veritat —vaig insistir—. Hi ha una provisió infinita de matèria per a qualsevol que tingui imaginació.

—A vegades em dic que tindria més possibilitats amb la música. D'aquells que escriuen la lletra però deixen que algú altre en faci la melodia. Segurament no tinc bona oïda, jo.

—Ets massa jove per escriure sobre les teves debilitats com si fossin fracassos —vaig objectar—. Com més llegeixes, com més escrius, més idees se t'acudeixen. Et cauen com confeti al voltant del cap i l'únic problema que tens és decidir quines atrapes i quines deixes caure a terra.

—I tu? —em va preguntar, alçant la mirada altre cop—. Com t'ho fas, tu? Les teves narracions són sempre tan originals.

—No n'estic segur —vaig admetre—. El cert és que les vaig trenant a mesura que avanço.

—De debò? —va fer, rient—. Pot ser així de simple?

—Ho pot ser —vaig afirmar—. Fixa't, ara som aquí, a Copenhaguen. Hi ha històries pertot arreu. Pensa en el castell. Pensa en la gent que el visita. Pensa en nosaltres dos, dues persones relativament desconegudes assegudes aquí conversant. La teva escriptura és magnífica i només agafarà força amb el temps. Per tant, el que has de fer és centrar-te en els relats. Quan en trobis un, quan el sentis, apodera-te'n i el món serà teu. És el consell més assenyat que et puc donar. Fins i tot en aquell hotel de Berlín on treballes. Tota la gent que va i ve. Què són? Què han estat? Quins secrets oculten?

—La majoria només són persones riques de vacances —va observar ell.

—No —vaig insistir—. Tothom té secrets. Tots tenim alguna cosa en el passat que no voldríem que es fes pública. Mira al teu voltant el proper cop que siguis al vestíbul de l'hotel i pregunta't: «Què és allò que aquesta gent s'estimaria més que jo

no sabés sobre ells?». I així trobaràs la teva trama. Un hotel pot ser un lloc fascinant. Centenars de persones juntes en un mateix edifici, malgrat que totes volen mantenir la privacitat a qualsevol preu.

—Hi ha feines més inapropiades per a un aspirant a escriptor, és veritat —va reconèixer—. Però em canso molt, i no estic escrivint tant com ho hauria de fer. Em moro de ganes de deixar els contes i començar una novel·la.

—L'amor —vaig dir—. El tema sempre és l'amor.

—No per a tu —va protestar ell.

—I què és la soledat sinó la falta d'amor? —vaig remarcar—. Em pregunto... —vaig afegir després d'una pausa breu, dubtant de si era massa aviat per plantejar una qüestió que em rondava pel cap des de la nostra primera nit junts a Copenhaguen. Hi havia moments en què em semblava una idea meravellosa i d'altres en què em deia que només aconseguiria posar-me en ridícul—. Ja t'he comentat que, els propers mesos, tinc previst de fer uns quants viatges —vaig dir.

—Sí.

—I el cas, Maurice, és que tants viatges són francament esgotadors i que detesto la idea de sopar amb desconeguts nit rere nit. A més, a vegades em costa moure'm pels hotels i les estacions de tren. I després hi ha el tema de fer rentar la roba i d'estar atent a les despeses que pugui recuperar, i moltes, moltes coses més. Per això he pensat que durant una temporada m'aniria molt bé disposar d'un company remunerat. Un assistent, si vols. Algú que s'encarregui de la feina que has fet tu aquests darrers dies.

—Vaja —va dir, i vaig copsar que el tomb que agafava la conversa l'estimulava.

—T'ho rumiaràs? —li vaig demanar.

—Res no m'agradaria tant!

—Evidentment, entre viatge i viatge, podries tornar a Berlín —vaig afegir—, però si acordéssim, per exemple, un con-

tracte de treball de sis mesos, et podria oferir un sou que et donés una certa seguretat econòmica durant aquest temps. Podries plegar del Savoy o, si ho prefereixes, quedar-t'hi i trobar un lloc millor per viure. La decisió seria teva.

Vaig proposar una xifra; era massa generosa i més del que jo podia gastar raonablement, però estava desesperat perquè em digués que sí. I quan vam encaixar per segellar el tracte, em vaig sentir molt feliç; feia molts anys que no em sentia així. Era com si hagués guanyat El Premi per segona vegada.

—Gràcies —va barbotegar ell, absolutament encantat—. Ets molt amable.

—El plaer és meu —li vaig dir, que era el comentari més autèntic que li havia fet des que havia baixat de l'avió.

3. ROMA

A Roma, naturalment, vam parlar de Déu quan en Maurice va apuntar que l'havien educat com a anglicà i que mantenia un vincle sentimental amb la seva fe.

—I tu? —em va preguntar—. No ets gens religiós?

—En fi, has de recordar que vaig viure a Europa durant els anys trenta i quaranta —li vaig explicar—. Així que no tinc altre remei que ser ateu.

—I abans?

—Fa massa anys per recordar-me'n. Però si tens una inclinació espiritual, suposo que Roma és el millor lloc. —Vaig inspirar profundament i vaig rumiar si havia d'introduir un personatge nou al diàleg, una persona amb tanta importància a la meua vida que no es podia menysvalorar.— En un altre temps, tenia un amic —li vaig dir—. L'Oskar Gött. La seva màxima ambició a la vida era venir aquí. Havia llegit un llibre sobre les catacumbes i les volia veure.

—I ho va fer?